

Lektorské minimum 1 :)

Obsah:

Obsah 1. časti

Základné pojmy

Vzdelávanie dospelých

Cieľ vzdelávania

Analýza vzdelávacích potrieb

Obsah vzdelávacej aktivity

Vzdelávanie a učenie, charakteristiky generácií a typy účastníkov, fázy a metódy učenia, vyučovanie, hodnotenie

Spôsoby učenia a vzdelávania

Školenie

Kurz

Generácie vzdelávaných

Kolbov cyklus učenia

Fázy a metódy učenia, typy a charakteristika účastníkov

Aký je rozdiel medzi učením a vyučovaním?

Učenie

Vyučovanie

Formy vyučovania v skratke

Metódy vyučovania v skratke

Hodnotenie

Formálne hodnotenie

Neformálne hodnotenie

Obsah 2. časti

Univerzálne pravidlá platné pre proces vzdelávania

Pred konaním vzdelávania

Počas konania vzdelávania

Ako zabezpečiť dynamiku vzdelávania?

Odporúčania lektorom

Kontrolné otázky

Hodnotiaca excelovská excelentná tabuľka

Kartičky na preverovanie znalosti

Excelovské obrázkové príklady

Ciele vzdelávania napísané na tabuli

Špeciálne príležitosti

Lektor učiaci na strednej škole by mal vedieť

Aký rozdiel je vo vyučovaní techniky na gymnáziu a na technickom lýceu?

1. ČASŤ

Lektorské minimum je kurz, ktorého hlavnými cieľmi sú:

- vysvetliť vybrané pojmy z oblasti vzdelávania dospelých,
- popísať a rozlíšiť spôsoby vzdelávania,
- uvedomiť si špecifiká vzdelávania a učenia rôznych generácií a typov účastníkov,
- spoznať univerzálne pravidlá procesu vzdelávania,
- vysvetliť preverené metódy a formy vzdelávania,
- poukázať na spôsoby využívania moderných technológií,

t.j. poskytnúť lektorom základné informácie, ktoré je potrebné vedieť na to, aby boli schopní vzdelávať dospelých v požadovanej kvalite a v požadovanom čase.

ZÁKLADNÉ POJMY

Vzdelávanie dospelých - proces získavania vedomostí, zručností a postojov, ktorého zmyslom (následkom) je rozvoj jednotlivca a jeho príprava na rôzne životné situácie, pozície a profesie.

Cieľ vzdelávania zodpovedá na otázku, prečo sa školenie realizuje. Zároveň:

- ujasňuje, čo budú účastníci po vzdelávaní vedieť robiť a aké zručnosti majú získať,
- ujasňuje, čo nové sa účastníci naučia, s akými poznatkami sa oboznámia, čo majú vedieť,
- vytvára formát celej vzdelávacej aktivity, napríklad čas (dĺžku) a miesto konania vzdelávania,
- eliminuje nepotrebný obsah,
- uľahčuje výber metód a nástrojov pre dosiahnutie cieľa,
- pomáha lektorovi určiť, ako hodnotiť výsledky účastníkov,
- umožňuje odpovedať na otázku, či bol cieľ vzdelávacej aktivity dosiahnutý.

Paralelne s upresňovaním (špecifikáciou) cieľa vzdelávania a samotnému vzdelávaniu predchádza proces nazývaný **Analýza vzdelávacích potrieb**. Cieľmi analýzy vzdelávacích potrieb sú:

- identifikovanie rozdielu medzi želaným a skutočným stavom, resp. určenie toho, čo sa má zmeniť,
- určenie, ktorá vzdelávacia aktivita (spôsob vzdelávania: školenie alebo kurz) je pre vzdelávanie najvhodnejšia,
- maximálne zosúladenie vzdelávacích potrieb a požiadaviek zamestnávateľa, oddelenia (sekcie, divízie) a jednotlivcov tvoriacich publikum (účastníkov školenia).

Počas analýzy je nutné:

- zberať aj informácie o pracovnej pozícii ľudí, ktorých budete vzdelávať, resp. o oddelení (sekcii, divízii), z ktorého sú zamestnanci,
- uvedomiť si, či je vzdelávaným nutné odovzdať vedomosti alebo účastníkom chýbajú praktické zručnosti,
- zberať aj informácie o generácií ľudí, ktorých budete vzdelávať...

Obsah vzdelávacej aktivity predstavuje súhrn všetkých informácií, materiálov a činností, ktoré sú zahrnuté v procese vzdelávania a v čase dĺžky konania vzdelávania zmenšenej o dobu konania prestávok.

VZDELÁVANIE A UČENIE, CHARAKTERISTIKA GENERÁCIÍ A TYPY ÚČASTNÍKOV, FÁZY A METÓDY UČENIA, VYUČOVANIE, HODNOTENIE

Základnými spôsobmi vzdelávania dospelých sú školenie a kurz.

Školenie - spôsob vzdelávania, ktorý sa zameriava na praktické zručnosti a konkrétne úlohy, ktoré sú potrebné pre výkon určitej práce alebo činnosti. Často je krátkodobé a intenzívne, s dôrazom na aplikáciu naučených zručností v praxi.

Prínosy (benefity) pre absolventa školenia:

- **zlepšenie zručností** - školenia pomáhajú účastníkom získať nové zručnosti alebo zdokonaľiť tie existujúce, čo môže zvýšiť ich efektivitu a produktivitu,
- **aktualizácia vedomostí** - v rýchlo sa meniacom svete je dôležité byť informovaný o najnovších trendoch a technológiách. Školenia umožňujú udržať krok s aktuálnymi zmenami,
- **zvýšenie sebavedomia** - získanie nových zručností a vedomostí môže zvýšiť sebavedomie účastníkov, čo sa prejaví v ich pracovnom výkone a osobnom raste,
- **kariérny rast** - absolvovanie školení môže otvoriť nové kariérne príležitosti a pomôcť pri postupe na vyššie pozície,
- **zlepšenie tímovej práce** - školenia často zahŕňajú tímové aktivity, ktoré môžu zlepšiť spoluprácu a komunikáciu medzi členmi tímu,
- **zvýšenie motivácie** - investícia do vzdelávania zamestnancov môže zvýšiť ich motiváciu a lojalitu voči organizácii,
- **zníženie chýb** - lepšie vyškolení zamestnanci robia menej chýb, čo môže viesť k vyššej kvalite práce a

spokojnosti zákazníkov.

Kurz - spôsob vzdelávania, ktorý je širšie zameraný a môže zahŕňať teoretické aj praktické aspekty. Kurzy môžu byť dlhodobé a pokrývať širokú škálu tém, s cieľom poskytnúť hlbšie pochopenie predmetu.

Prínosy pre absolventa kurzu:

- **hlbkové vedomosti** - kurzy poskytujú podrobné a komplexné informácie o konkrétnom predmete, čo umožňuje účastníkovi hlbšie pochopenie témy,
- **flexibilita** - mnohé kurzy sú dostupné on-line, čo umožňuje študovať vlastným tempom a prispôbiť si časový rozvrh podľa vlastných potrieb,
- **široká škála tém** - kurzy pokrývajú rôzne oblasti, od jazykov a umenia po technológie a manažment, čo umožňuje výber podľa záujmov a kariérnych cieľov,
- **certifikácia** - mnohé kurzy ponúkajú certifikáty po úspešnom absolvovaní, čo môže zvýšiť vašu kvalifikáciu a atraktivitu na trhu práce,
- **networking (sieťovanie)** - kurzy často poskytujú príležitosti na stretnutie s ľuďmi s podobnými záujmami, čo môže viesť k novým kontaktom a spoluprácam,
- **osobný rozvoj** - absolvovanie kurzov môže zvýšiť sebavedomie, motiváciu a celkovú spokojnosť so životom, keďže sa učíte nové veci a rozvíjate svoje schopnosti,
- **praktické zručnosti** - mnohé kurzy sú zamerané na praktické aplikácie, čo umožňuje okamžité využitie naučených zručností v reálnom živote alebo práci.

Generácie vzdelávaných (generácie) - označenie skupín ľudí narodených v určitom časovom období, ktoré majú spoločné charakteristiky a skúsenosti.

Druhy generácií:

- **Tichá generácia** (Silent Generation) - narodení približne medzi rokmi 1928 a 1945. Táto generácia zažila Druhú svetovú vojnu a povojnové obdobie,
- **Baby Boomers** - narodení medzi rokmi 1946 a 1964. Táto generácia zažila ekonomický boom po Druhej svetovej vojne a je známa svojím optimizmom a pracovnou etikou,
- **Generácia X** - narodení medzi rokmi 1965 a 1980. Táto generácia je často charakterizovaná nezávislosťou a pragmatizmom,
- **Mileniáli** (Generácia Y) - narodení medzi rokmi 1981 a 1996. Táto generácia vyrastala s technológiami a Internetom a je známa svojou adaptabilitou a zameraním na rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom,
- **Generácia Z** - narodení medzi rokmi 1997 a 2012. Táto generácia je digitálne zdatná, vyrastala so smartfónmi a sociálnymi médiami,
- **Generácia Alfa** - narodení od roku 2013 do súčasnosti. Táto generácia je ešte mladá, ale očakáva sa, že bude ešte viac technologicky zdatná a prepojená než predchádzajúce generácie.

Kolbov cyklus učenia - model, ktorý opisuje proces učenia sa prostredníctvom skúseností.

Tento cyklus pozostáva zo štyroch fáz:

- **konkrétna skúsenosť** (aktivita, concrete experience) - učenie začína priamou skúsenosťou alebo aktivitou, ktorú jednotlivec zažije, predváza (simuluje), resp. ktorej sa zúčastňuje,
- **reflexívne pozorovanie** (reflexia, reflective observation) - po skúsenosti nasleduje reflexia, kde jednotlivec premýšľa o tom, čo sa stalo a analyzuje resp. zosumarizuje svoje skúsenosti a zážitky, uvedie svoje postrehy,
- **abstraktná konceptualizácia** (teória, abstract conceptualization) - na základe reflexie jednotlivec vytvára teoretické koncepty a modely, ktoré vysvetľujú jeho skúsenosti resp. odvodzuje pravidlá (všeobecné zásady). Študent si uvedomí, na čo si má dať pozor, čomu sa vyhnúť, ako postupovať...
- **aktívne experimentovanie** (aplikácia, active experimentation) - jednotlivec aplikuje nové koncepty a teórie v praxi, čím získava nové skúsenosti. Cieľom tejto fázy teda je konkrétne previazať teóriu s praxou.

Podľa niektorých autorov môžete Kolbov cyklus učenia začať v akejkoľvek fáze, následne však musíte prejsť cez všetky fázy, ktoré cyklus tvoria. Takto ulahodíte učebnému štýlu rôznych (všetkých) účastníkov školenia a súčasne zvýšite zapamätateľnosť obsahu školenia alebo kurzu.

Aktivita

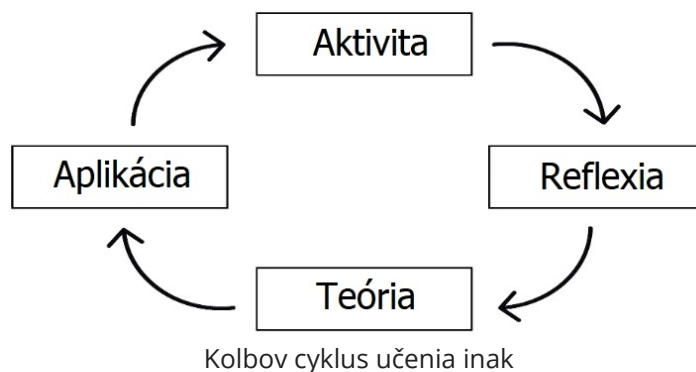
Reflexia

Teória

Aplikácia

Fázy a metódy učenia, typy a charakteristika účastníkov

Počas fázy učenia, ktorú označujeme ako **Aktivita**,

- používame metódy, kde účastníci **môžu niečo vykonať, zažiť, skúsiť, experimentovať, prakticky si overiť**,
- takéto metódy majú radi **aktivisti**,
- ktorí **sa radi nadchnú pre nové myšlienky a situácie, kde vyniknú**.

Počas fázy učenia, ktorú označujeme ako **Reflexia**,

- používame metódy, kde účastníci **môžu niečo pozorovať, vytvárať si nové idey a rozširovať uhly pohľadu**,
- takéto metódy majú radi **reflektori**,
- ktorí **majú radi prípadové štúdie, pozorovanie, diskusiu...**

Počas fázy učenia, ktorú označujeme ako **Teória**,

- používame metódy, kde účastníci **môžu počúvať, hľadať podobnosti (analógie), súvislosti**,
- takéto metódy majú radi **teoretici**,
- ktorí **majú radi abstrahovanie a sumarizovanie poznatkov, formulovanie záverov, prednášky...**

Počas fázy učenia, ktorú označujeme ako **Aplikácia**,

- používame metódy, kde účastníci **môžu poznatky (myšlienky a teórie) prakticky použiť využiť**,
- takéto metódy majú radi **pragmatici**,
- ktorí **radi riešia praktické problémy, odceňujú nápady, využívajú a diskutujú o skúsenostiach iných...**

Aký je rozdiel medzi učením a vyučovaním?

Učenie je proces získavania vedomostí, zručností, hodnôt alebo postojov.

Učenie môže byť formálne, napríklad v škole, aj neformálne, t.j. učenie cez skúsenosti, pozorovanie, rozhovory... Vykonáva ho žiak alebo študent. Je to aktívna snaha pochopiť, zapamätať si a aplikovať nové poznatky. Môže byť vedomé, napríklad štúdium knihy, alebo nevedomé, napríklad učenie sa správania napodobňovaním.

Vyučovanie je proces odovzdávania vedomostí alebo zručností od učiteľa k študentovi.

Vyučovanie je zvyčajne formálne. Prebieha v školách, kurzoch, tréningoch. Vykonáva ho pedagóg, učiteľ, lektor alebo inštruktor. Jeho úlohou je organizovať, vysvetľovať a motivovať. Zahŕňa metódy, formy a stratégie, ktoré podporujú učenie.

Zjednodušené:

Učiť sa = prijímať a spracovávať informácie.

Vyučovať = sprostredkovať informácie druhým.

Formy vyučovania v skratke

Formy vyučovania sú spôsoby, pomocou ktorých pedagóg odovzdáva učivo (poznatky) a učí (rozvíja vedomosti) študentov.

Medzi najčastejšie formy vyučovania patria:

- **prednášky** – pedagóg predstavuje a vysvetľuje učivo študentom verbálnou formou,
- **diskusie** – študenti sa zapájajú do dialógu s učiteľom alebo medzi sebou na určitú tému,
- **skupinová práca** – študenti pracujú v malých skupinách na riešení úloh alebo projektov,
- **praktické cvičenia** – študenti sa podieľajú na praktických aktivitách, experimentoch alebo cvičeniach, aby ste si osvojili určité zručnosti,
- **samostatná práca** – študenti samostatne študujú materiál a pracujú na úlohách pod dohľadom učiteľa,
- **online vyučovanie** – využitie online platforiem a nástrojov na vzdialené vzdelávanie a online kurzy.

Metódy vyučovania v skratke

Metódy sú konkrétne techniky a postupy, ktoré pedagóg využíva na to, aby efektívne preniesol učivo, podporil učenie a zapojenie študentov a rozvíjal ich schopnosti a zručnosti.

Existuje mnoho rôznych metód vyučovania, medzi ktoré patria:

- **demonštrácia** – učiteľ ukazuje postup, model, jav, príklad alebo činnosť študentom, aby žiaci mohli lepšie pochopiť učivo. Podporuje vizuálne učenie a umožňuje študentom pozorovať praktické využitie teórie,
- **kladenie otázok** – učiteľ klade študentom otázky na posúdenie ich znalostí, pochopenia a kritického myslenia,
- **brainstorming** – skupinová aktivita, pri ktorej študenti zbierajú a zdieľajú nápady a riešenia,
- **hranie rolí** – študenti dopĺňajú určité role alebo situácie na simuláciu reálnych situácií,
- **prípadové štúdie** – analýza a riešenie reálnych prípadov, aby študenti aplikovali teoretické poznatky na praktické situácie,
- **projektové učenie** – študenti pracujú na dlhodobých projektových úlohách, ktoré spájajú rôzne zručnosti a poznatky.

Hodnotenie, formálne hodnotenie, neformálne hodnotenie

Hodnotenie má posúdiť pokrok, vedomosti a zručnosti študentov.

Rozoznávame formálne a neformálne hodnotenie.

Formálne hodnotenie žiaka je proces, pri ktorom sú žiaci vopred upozornení na hodnotenie a majú možnosť sa naň pripraviť, čo im umožňuje zopakovať si učivo alebo sa aktívne zapojiť do samotného procesu hodnotenia.

Neformálne hodnotenie je založené na pozorovaní žiakov počas bežnej školskej činnosti a často bez ich vedomia, že sú práve hodnotení.

Medzi **najbežnejšie formy formálneho hodnotenia** patria:

- **testy** – hodnotia vedomosti,
- **ústne skúšky** – hodnotia vedomosti,
- **kritériové hodnotenia** (vopred definované kritériá) – slúžia na objektívne hodnotenie výkonu žiakov,
- **záverečné práce** (dlhšie projekty) – hodnotia schopnosť analyzovať a syntetizovať informácie,

- **praktické projekty** – hodnotia schopnosť žiakov aplikovať svoje vedomosti v reálnych situáciách.

Medzi **neformálne formy hodnotenia** patria:

- **pozorovanie** (učiteľ sleduje správanie a účinnosť žiakov počas vyučovania) – dôvodom je, aby získal neformálnu spätnú väzbu o ich zapojení, porozumení a sociálnych interakciách, čo mu pomáha prispôbiť vyučovanie individuálnym potrebám žiakov,
- **diskusie a rozhovory (rozpravy so žiakmi)** – cieľom je zistiť, čo žiaci naučili a ako to vyučované chápu,
- **hodnotenie seba samého** (žiaci sami posudzujú svoje výkony) – je dôležité preto, aby si študenti uvedomili svoje silné stránky, oblasti na zlepšenie a prevzali zodpovednosť za vlastné učenie,
- **hodnotenie od rovesníkov** (žiaci hodnotia prácu svojich spolužiakov) – toto podporuje spoluprácu a kritické myslenie. Zároveň rozvíja komunikačné zručnosti. Žiaci sa učia dávať konštruktívnu spätnú väzbu a zároveň reflektovať na vlastné výkony,
- **portfóliá** (zhromaždené práce a projekty) – dokumentujú pokrok a dosiahnuté výsledky žiakov.